

Sygn. akt IV CSK 375/10

POSTANOWIENIE

Dnia 7 kwietnia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku B. Spółki z o.o. Spółki Komandytowej

przy uczestnictwie G. i J. N.

o wpis,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 7 kwietnia 2011 r.,

skargi kasacyjnej uczestniczki postępowania

od postanowienia Sądu Okręgowego [...]

z dnia 30 grudnia 2009 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 30 grudnia 2009 r. Sąd Okręgowy oddalił apelację uczestniczki postępowania G. N. od postanowienia Sądu pierwszej instancji utrzymującego w mocy dokonany przez referendarza sądowego na wniosek B. sp. z o.o.- sp. komandyt. wpis do księgi wieczystej Kw Nr /.../ prowadzonej dla nieruchomości stanowiącej własność uczestniczki: w dziale III wzmianki o wszczęciu egzekucji przeciwko uczestnikowi J. N., mężowi uczestniczki i w dziale IV hipoteki przymusowej zwykłej w wysokości 13 808,84 zł. na podstawie wyroku sądowego zasądzającego tę kwotę od J. N. na rzecz wnioskodawczyni.

Sądy ustaliły między innymi, że przedmiotowa księga wieczysta jest prowadzona dla zabudowanej nieruchomości, która stanowiła wspólność ustawową małżonków G. i J. N. W wyniku podziału majątku wspólnego dokonanego umową z dnia 11 sierpnia 2003 r. nieruchomość tę nabyła uczestniczka postępowania G.N., która figuruje w dziale II księgi wieczystej jako właścicielka. Powyższa umowa o podziale majątku wspólnego została wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 24 kwietnia 2008 r. w sprawie II Ca .../08 uznana za bezskuteczną wobec wierzycielki Bl. sp. z o.o. - sp. komandyt w części dotyczącej przedmiotowej nieruchomości, do wysokości wierzytelności w kwocie 13 809,84 zł. wynikającej z wyroku Sądu Rejonowego z dnia 31 stycznia 2005 r. w sprawie I C .../02.

Wierzycielka przedstawiła tytuł wykonawczy przeciwko dłużnikowi J. N., natomiast nie jest potrzebne, zdaniem Sądów obu instancji, posiadanie przez nią tytułu wykonawczego wystawionego przeciwko małżonce dłużnika uczestniczce G. N. Zgodnie bowiem z art. 532 k.c., stanowiącym podstawę dochodzenia przez wierzyciela zaspokojenia z majątku osoby trzeciej w wyniku uwzględnienia skargi pauliańskiej, wierzyciel może jedynie z pierwszeństwem przed wierzycielami osoby trzeciej dochodzić zaspokojenia z przedmiotu majątkowego, który wskutek czynności uznanej za bezskuteczną wyszedł z majątku dłużnika. Dokonana przez małżonków N. czynność prawna podziału ich majątku wspólnego jest ważna i skuteczna wobec wszystkich innych podmiotów i przeniosła własność nieruchomości na uczestniczkę, a wyrok z dnia 24 kwietnia 2008 r. uwzględniający

powództwo wierzyciela wytoczone na podstawie art. 527 k.c. nie spowodował „powrotu” nieruchomości do majątku wspólnego małżonków. Nie ma zatem podstaw do nadawania tytułowi egzekucyjnemu wystawionemu przeciwko J. N. klauzuli wykonalności przeciwko jego małżonce.

Z tych względów Sądy obu instancji uznały za uzasadnione wnioski o wpis stwierdzając, że załączone do nich dokumenty w postaci tytułu wykonawczego przeciwko dłużnikowi oraz wyroku uwzględniającego skargę pauliańską, stanowią wystarczającą podstawę obu wpisów.

W skardze kasacyjnej opartej na obu podstawach uczestniczka postępowania w ramach pierwszej podstawy zarzuciła naruszenie art. 531 w zw. z art. 532 k.c. przez błędną wykładnię i przyjęcie, że skutek uznania za bezskuteczną umowy o podziale majątku wspólnego w odniesieniu do nieruchomości rozciąga się na całą przedmiotową nieruchomość, podczas gdy dłużnik w tej umowie wyzbył się tylko swojego udziału w nieruchomości i jedynie na tym udziale może być wpisana hipoteka zabezpieczająca jego dług oraz wzmianka o wszczęciu egzekucji.

W ramach podstawy procesowej zarzuciła naruszenie art. 924 k.p.c. w zw. z art. 16 ust.1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (j.t: Dz. U. z 2001 r., Nr 124, poz. 1361 ze zm.- dalej: „u.k.w.h.”) przez utrzymanie w mocy zaskarżonych wpisów dokonanych na podstawie wyroków: Sądu Rejonowego z dnia 31 stycznia 2005 r. w sprawie I C .../02 i Sądu Okręgowego z dnia 24 kwietnia 2008 r. w sprawie II Ca .../08.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 626⁸ § 1 i 2 k.p.c. Sąd dokonuje wpisu do księgi wieczystej na wniosek i w jego granicach a rozpoznając wniosek o wpis bada jedynie treść i formę wniosku, dołączonych do wniosku dokumentów oraz treść księgi wieczystej. Jeżeli podstawę wniosku stanowi prawomocny wyrok Sądu, Sąd wieczystoksięgowy, zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c., jest nim związany, jednakże musi brać także pod uwagę przewidziane w ustawie skutki, jakie wyrok ten wywołuje.

W rozpoznawanej sprawie, w której wniosek o wpis wzmianki o wszczęciu egzekucji oraz hipoteki przymusowej zwykłej dotyczył nieruchomości stanowiącej własność małżonki dłużnika, a nie dłużnika, Sąd badając dokumenty będące

podstawą wniosku był związany prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 24 kwietnia 2008 r. wydanym w sprawie II Ca .../08 na podstawie art. 527 k.c., stwierdzającym bezskuteczność wobec wnioskodawczyni czynności prawnej podziału majątku wspólnego w zakresie przedmiotowej nieruchomości, dokonanego przez dłużnika i jego żonę, w wyniku której nieruchomość w całości stała się własnością żony dłużnika. Jednakże związane to nie wyłączało konieczności rozważenia przez Sąd wieczystoksięgowy, jakie są ustawowe skutki takiego wyroku, w szczególności w zakresie egzekucji i możliwości obciążenia nieruchomości hipoteką, bowiem rozważenie tych skutków warunkowało prawidłowe rozstrzygnięcie wniosku o wpis wzmianki o wszczęciu egzekucji oraz hipoteki na nieruchomości wpisanej do księgi wieczystej jako własność małżonki dłużnika.

Skutki wyroku uwzględniającego powództwo oparte na art. 527 k.c. określa art. 532 k.c. Sąd Okręgowy dokonał oceny tych skutków w rozpoznawanej sprawie jednakże jedynie w zakresie, jaki wynikał z zarzutów podniesionych przez uczestniczkę postępowania, a więc co do potrzeby uzyskania przez wierzyciela klauzuli wykonalności przeciwko małżonce dłużnika. Prawidłowo stwierdził, że wyrok uznający na podstawie art. 527 k.c. bezskuteczność określonej czynności prawnej przenoszącej przedmiot lub prawo z majątku dłużnika do majątku osoby trzeciej, nie powoduje ich powrotu do majątku dłużnika, lecz jedynie daje wierzycielowi prawo zaspokojenia się z tego przedmiotu lub prawa, pozostających nadal w majątku osoby trzeciej, przed jej wierzycielami. Wierzyciel może prowadzić egzekucję z tego przedmiotu lub prawa na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego przeciwko dłużnikowi, bez konieczności uzyskania tytułu wykonawczego przeciwko osobie trzeciej. W rozpoznawanej sprawie zatem uznanie za bezskuteczną wobec wnioskodawczyni czynności prawnej dłużnika i jego żony podziału majątku wspólnego w zakresie przedmiotowej nieruchomości nie spowodowało powrotu nieruchomości do ich majątku wspólnego i wobec tego nie wymagało uzyskania przez wierzyciela klauzuli wykonalności także przeciwko małżonce dłużnika, która jedynie, jako osoba trzecia, musi znosić egzekucję z prawa stanowiącego poprzednio własność dłużnika, a obecnie będącego jej własnością.

Jednakże Sąd Okręgowy dokonując na podstawie art. 532 k.c. oceny skutków wyroku uwzględniającego powództwo oparte na art. 527 k.c. pominął, że wyrok taki upoważnia wierzyciela do zaspokojenia się jedynie z przedmiotu lub prawa, które stanowiły uprzednio własność dłużnika i w wyniku czynności uznanej później za bezskuteczną wobec wierzyciela, weszły do majątku osoby trzeciej, nie zaś z całego majątku tej osoby. Jeżeli w wyniku uwzględnienia skargi pauliańskiej uznany został za bezskuteczny podział majątku wspólnego w zakresie nieruchomości dokonany przez małżonków po wcześniejszym skutecznym zniesieniu wspólności ustawowej małżeńskiej, to w świetle art. 532 k.c. oznacza to, że wierzyciel może zaspokoić się jedynie z udziału w tej nieruchomości, jaki przed podziałem należał do dłużnika, a nie z całej nieruchomości. Niezakwestionowane i skuteczne zniesienie przez małżonków wspólności ustawowej doprowadziło bowiem do tego, że nieruchomość stała się ich współwłasnością w częściach ułamkowych. W wyniku podziału majątku wspólnego dłużnik przeniósł na małżonkę własność jedynie swego udziału w nieruchomości, a zatem prawem, które w wyniku tej czynności wyszło z jego majątku i weszło do majątku jego małżonki, był jedynie jego udział we współwłasności nieruchomości, a nie cała nieruchomość, w której pozostały udział należał do małżonki dłużnika. Wyrok stwierdzający bezskuteczność podziału majątku wspólnego w zakresie nieruchomości upoważnia zatem wierzyciela jednego z małżonków do zaspokojenia się jedynie z udziału, jaki przed podziałem miał ten małżonek we współwłasności nieruchomości. Nie upoważnia do prowadzenia egzekucji czy obciążania całej nieruchomości, a tym samym nie uzasadnia dokonania w księdze wieczystej, w której małżonek dłużnika figuruje jako właściciel, wpisów dotyczących całej nieruchomości.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c. uchylił zaskarżone orzeczenie i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c.).

db